Hva er spesielt med de yngste barnehagebarna?

OPPVEKST I BEVEGELSE, STEINKJER 28/10-26

MAY BRITT DRUGLI

Innlegget bygger på denne boken

Om de yngste
Tilvenning
Relasjoner
Barn-barn samspill
Læring
Overgangen til storbarn

Ja, hva er spesielt med de yngste?

- Andre behov
- Nære relasjoner – spesielt viktig
  - Trygghet, omsorg og trivsel
- Liker stabilitet og forutsigbarhet
  - Endringer bør være gradvise

Ja, hva er spesielt….., forts

- MEN er også nysgjerrige utforskere – vil undersøke og lære
- Opptatt av lek og andre barn
  - Barn liker barn
- Kommuniserer med hele kroppen
  - Nonverbal kommunikasjon
  - Verbalt språk på vei

Ja, hva er spesielt…., forts

- Hjernen rask utvikling 0-2 år
  - Høyre hjernehalvdel
  - Erfaringer bygges inn i hjernearkitekturen
  - Frontallappene trenger reguleringsstøtte – men bare fra kjente
  - Blir lett overveldet

Sakte pedagogikk – et bakteppe

- Mange opptatt av «slow life» i en travel tid
- Sakte pedagogikk – fokus på **også** å ta det med ro i barnehagen
- Tilrettelegge for fordypning og kvalitet – ikke rekke over mest mulig

CLARK MFL., 2022; SORRELLS & AKPOVO, 2024)

Sakte pedagogikk, forts

- Rolig tempo passer små barn
  - Undersøke i ro og mak, opptatt av detaljer
  - Tid på omstilling – mye voksenstyring er krevende
  - Trenger rom for å kunne medvirke
- Behov for hvile og søvn
  - Rammeplanen

Sakte pedagogikk, forts

- Fra Den blå appelsin, Oslo
  - Alltid rolig stund midt på dagen. Når barna våkner etter søvn – dempet lys og lav musikk. Rolig samvær, barna tusler rundt, ansatte er på gulvet, tar det som det kommer
- Fra barnehage X i kommune Y
- Info til foreldre på småbarnsavdeling: «Ikke send halvsyke barn i barnehagen. Her er det høyt tempo og raske skifter gjennom dagen»
- Til ettertanke – hvordan er tempoet gjennom dagen på deres avdeling/gruppe?

Overgangen hjem-barnehage

Det begynner med foreldresamarbeidet

- Etablere foreldresamarbeid – barnehagens første oppgave
  - Omsorgssamarbeid – felles ansvar for barnet
- La foreldrene være brobyggere
  - Sammenheng, kontinuitet og helhet
- Svensk studie
  - *Foreldres tillit til ansatte ved* tilvenningen – smh med kvalitet på relasjonen mellom *ansatte og barn* etter ca to måneder (Søe, 2025)

LANG 2017: 2002, SØE, 2024: 2025

Engasjerte foreldre – men må fortsatt inviteres inn

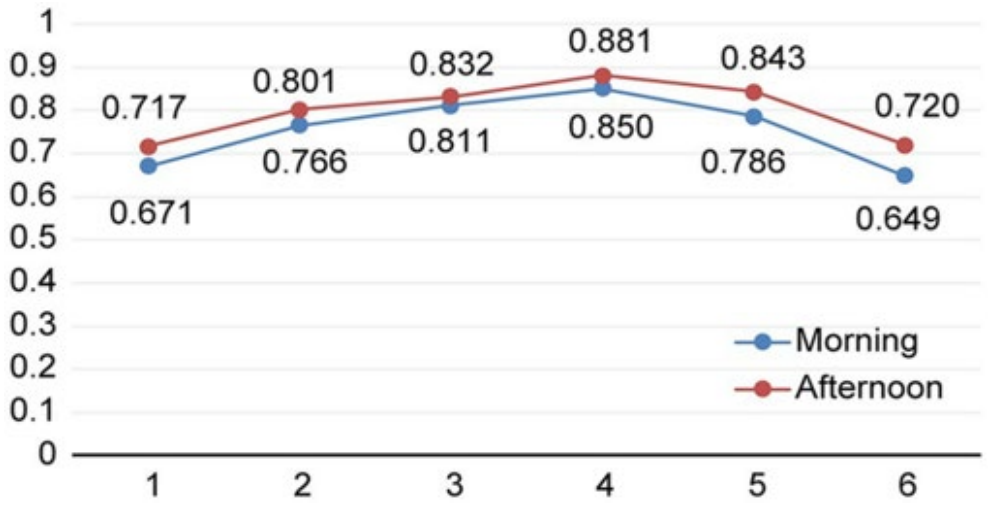
- Intensivt foreldreskap
  - Svært opptatt av barnas ve og vel - mye energi og ressurser
  - Kan oppleves som krevende – fokus på eget barn
  - Mange er også usikre – vil ikke gjøre feil
  - Hvordan kan barnet få dra nytte av engasjementet ved barnehagestart?
- Noen foreldre blir utenfor

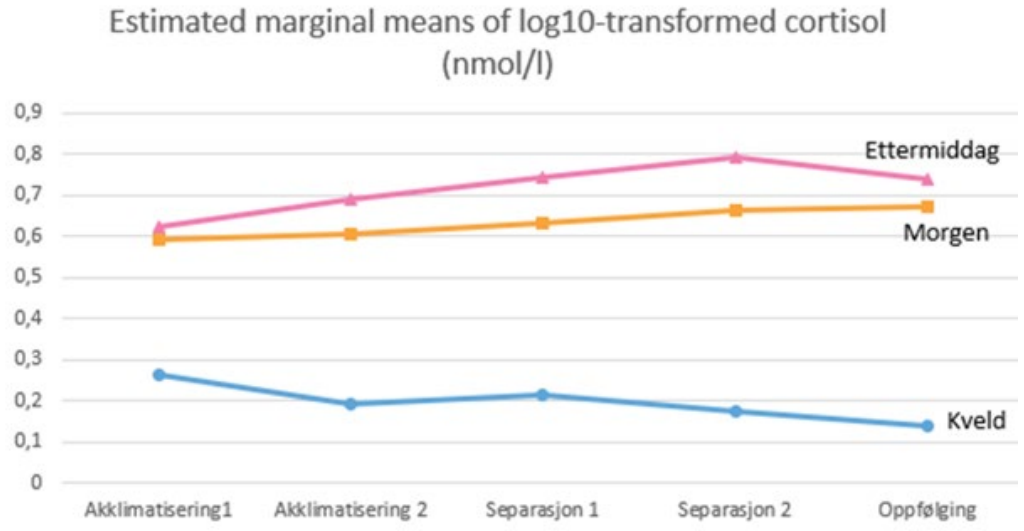
NOVOA MFL, 2025; YERKES MFL. 2021; SØNSTEHAGEN, 2021

Forskning på barnas stressnivå – viser tilvenningen som en prosess + foreldrenes viktige rolle

LITEN OG NY DATA (DRUGLI MFL, 2023)

TRYGG FØR TRE DATA (NYSTAD MFL, 2021)

Starte FØR barnet starter

- God informasjon til foreldre
  - Trygge foreldre alfa omega – mange foreldre vet lite og er usikre
  - Foreldre glemmer –info i mange runder og ulike former
- Besøk før oppstart – bra for alle parter
  - Erfaringer fra Liten og ny i barnehagen (ntnu.no\rkbu\litenogny)

Foreldreaktiv tilvenning

- Besøkene setter rammen – ansvar for eget barn
  - Foreldrene har allerede fått rom
- Fortsetter under tilvenningsdagene
  - Foreldrene fra aktiv til mer passiv rolle
  - Kontaktpersonen fra mer passiv til aktiv rolle
  - Omsorgstrekanten
  - Separasjon først på dag fem
  - Daglige dialoger med barnet i sentrum

Relasjoner ansatte-barn -

Ansatte-barn relasjonen

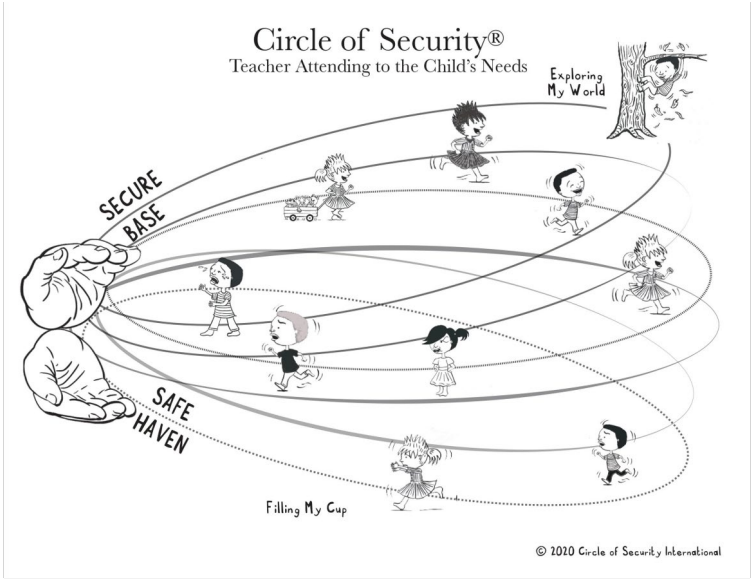
- Selve grunnmuren på småbarnsavdelinger
- Små barn er relasjonelle
- Vokser frem gjennom samspillserfaringer
- Dyader – relasjoner mellom enkeltbarn og enkeltansatte
  - Gjensidighet med utgangspunkt i barnets initiativ
  - Sensitivitet overfor det enkelte barns behov

Gode relasjoner…., forts

- I barnehagen – relasjoner utvikles i en gruppebasert kontekst
- Antall barn per ansatt har noe å si
- Sensitivitet høyere ved 3 barn (eller mindre) per ansatt (bla Dalli mfl, 2011)

Gode relasjoner mer enn dyader

- Gode relasjoner gruppenivå
  - Positiv atmosfære - vennlige ansatte
  - Samarbeid mellom ansatte – sømløs fordeling av oppgaver
  - Oppmerksomhet mot alle barna
  - Få negative responser (for eksempel irritasjon) og lite konflikt i barnegruppen

Gode relasjonee mer enn dyader, forts

- Ansattes sensitivitet overfor barnegruppen – smh andel trygge tilknytningsrelasjoner
- Nguyen mfl (2020) foreslår å sikre dyader først og deretter gruppebaserte relasjoner

Møte barns følelser – hovedveien til gode relasjoner

- Små barn kan både forstå og vise følelser tidligere enn antatt
- Men: vanskelig å ta andres perspektiv
- Vise aksept for og validere alle følelser = lærer om følelser
- Dele barns positive følelser
  - Forsterker følelsen, gir energi og glede, fremmer trivsel
  - Mange muligheter i barnehagen

KÅRSTAD, 2016; SAUNDERS MFL, 2015

Regulering av vanskelige følelser

- Fange opp følelsen – ulike barn viser følelser ulikt
- Se på alle følelser som mulighet for kontakt
- Utvise empati (forståelse, aksept, medfølelse) – også når atferden må stoppes
- Sette ord på følelsen
- Bidra til problemløsning
- Regulere egne følelser…

HAVIGHURST, 2022

Lek og barnefellesskapet

En unik arena

- Jobbe med barnefellesskapet fra starten
- Gruppestart og bruk av smågrupper
- Små barn – sosial kompetanse under utvikling
- Da trengs en sensitiv og engasjert voksenrolle

Støtte gruppeprosesser barna i mellom

- Aktiviteter der barna kan gjøre noe sammen = legger til rette for og understreker fellesskapet
  - God organisering
- Være sensitiv
- Bruke beskrivende kommentarer – for eksempel barnas følelser og atferd
- Støtte barnas samarbeid med hverandre – bli oppmerksomme på det andre gjør, støtte barnas responser, forebygge og støtte løsning av konflikter

VAN SCHAIK MFL, 2018; MASTERGEORG OG ONTAI, 2010

Støtte gruppeprosesser, forts

- Ansattes støtte til gruppeprosesser i barnegruppen
  - Økt samspillskvalitet
  - Mer samarbeidslek barna i mellom
- MEN kvaliteten er ganske lav
  - Potensiale i hverdagen

BJØRNESTAD OG OS, 2018; VAN SCHAIK MFL, 2018

Små barn og læring

Små barn lærer i hverdagen

- Læring – naturlig for små barn
- Medfødt lærelyst
- Aktive utforskere – deltar i sin egen læringsprosess – har sin egen progresjon
- Kan lære i alle typer situasjoner – ansatte må gripe øyeblikket (for eksempel i lek og rutinesituasjoner)
  - Moderate utfordringer
  - Nærmeste utviklingssone
  - Kan trenge stillas
- Sosialt samspill –preget av gode relasjoner og berikende erfaringer = den gode læringen

CAMILLI MFL., 2010; LEKHAL MFL., 2019; LUNDE OG BRODAL, 2022;

Serve-return-rally – oppkobling av hjernen for læring

- Starter der barnet er (serve) = hjernen innstilt på læring
- Barnet får en tilpasset og stimulerende respons (return) = beriker og utvider
- Samspillet fortsetter i flere runder (rally) – der andre barn kan inkluderes

WWW.DEVELOPINGCHILD,HARVARD.EDU

Overgangen til storbarnsavdeling

- Mye skjer fra ett til tre år!
  - Språket – en stor forskjell
  - Vant til separasjon
  - Har noe overgangskompetanse
- Nytt fysisk miljø, flere barn per ansatt, andre krav til selvstendighet – både utfordringer og nye muligheter
- Barna må rekonstruere sin rolle som barnehagebarn
- Fra størst til minst…
- Lite forskning
  - Aktive deltagere – men må få rom og bli sett

God overgang til storbarn

- Felles grenseobjekter (faglig kontinuitet)
- God informasjon til foreldre – de blir igjen usikre
- Mange besøk sammen med ansatt fra småbarn (gjerne også foreldrebesøk)
- Begynne i gruppe = trygghet via sosial kontinuitet
- Foreldreaktiv start

God overgang til storbarn, forts

- Kontaktperson letter prosessen
- Mye lek – nå er det andre barn som gjelder
- Vekt på ro og hvile – overganger krever energi
- Følge nøye med på relasjoner, trivsel og barnefellesskapet i fase 3
- Foreldresamarbeid – hvordan går det hjemme – fortsatt felles omsorgsansvar

Avslutning

- Nesten alle små barn i barnehagen
- Småbarnspedagogikk – svært viktig fagområde
- Store muligheter til å gi barn mange nye muligheter – berike deres småbarnsalder
- Krever høy barnehagekvalitet – først og fremst relasjoner og daglig samspill
- Lykke til!

